

УДК 784.1.071.4(477.54)(092)

[https://doi.org/10.52058/3041-1572-2026-2\(22\)-697-708](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2026-2(22)-697-708)

Прокопов Сергій Миколайович Заслужений діяч мистецтв України, професор кафедри хорового та оперно-симфонічного диригування, Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського, м. Харків, <https://orcid.org/0000-0002-5892-6290>

АГНЕСА МІРОШНИКОВА – ЛЕГЕНДА ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВОЇ ПЕДАГОГІКИ

Анотація. Стаття присвячена науковому осмисленню педагогічної спадщини Агнеси Анатоліївни Мірошникової (1926–2026) як визначного явища української диригентсько-хорової освіти. Сторічний ювілей від дня народження мисткині актуалізує питання стійкості педагогічних шкіл і тих професійних механізмів, завдяки яким результати навчання зберігають тривалий ефект і відтворюються в наступних поколіннях хормейстерів. У центрі уваги перебуває проблема комплексності підготовки диригента в умовах сучасної освітньої практики, коли ризик фрагментарності (розрив між теоретичними і спеціальними курсами, вокальною підготовкою та практикою концертмейстерської взаємодії) послаблює цілісність професійного становлення й підсилює тенденції формального підходу щодо засвоєння диригентської техніки. Метою статті є визначення ключових принципів диригентсько-хорової школи Агнеси Анатоліївни Мірошникової у контексті сучасної підготовки хормейстерів, зокрема через аналіз організації комплексного навчання, ролі концертмейстера у структурі диригентсько-хорової підготовки, розвитку самостійного музичного мислення та інтерпретаційної індивідуальності здобувачів освіти. У статті показано, що багаторічна діяльність Агнеси Анатоліївни Мірошникової на кафедрі хорового диригування ХНУМ імені І. П. Котляревського сформувала професійне середовище, у якому органічно поєднуються інтелектуальна широта, високий рівень етичної культури та професійна вимогливість. Обґрунтовано, що результативність її школи забезпечувалася інтеграцією музично-теоретичної підготовки із спеціальною практикою, принциповим запереченням механічного наслідування, опорою на слуховий контроль і змістовний аналіз партитури. Акцентовано, що концертмейстер у цій системі виступає повноправним співучасником навчального процесу, а методичні прийоми взаємодії з ним формують у студента керівну позицію, здатність до самокорекції та відповідальність за виконавський результат. Наукова новизна полягає у

конкретизації педагогічних принципів школи А. А. Мірошникової як цілісного механізму професійного виховання диригента-хормейстера, що може бути продуктивно використаний у сучасних програмах фахової підготовки.

Ключові слова: Агнеса Анатоліївна Мірошнікова, диригентсько-хорова педагогіка, хорова школа, хормейстер, професійна підготовка, методика диригування, читання хорових партитур, концертмейстер.

Prokopov Serhii Mykolaiovych Honoured artist of Ukraine, professor at the department of choral, opera and symphony conducting, Kharkiv I. P. Kotlyarevsky National University of Arts, 11/13 Maidan Konstytutsii, Kharkiv, <https://orcid.org/0000-0002-5892-6290>

AGNESSA MIROSHNYKOVA – A LEGEND OF CONDUCTING AND CHORAL PEDAGOGY

Abstract. The article is devoted to the scholarly examination of the pedagogical legacy of Agnesa Anatoliivna Miroshnykova (1926–2026) as a significant phenomenon in Ukrainian choral conducting education. The centenary of the artist's birth brings renewed attention to the issue of the sustainability of pedagogical schools and to the professional mechanisms through which educational outcomes retain long-term impact and are reproduced across subsequent generations of choirmasters. The focus is placed on the problem of comprehensive conductor training within contemporary educational practice, where the risk of fragmentation – manifested in the separation of theoretical and specialized courses, vocal training, and the practice of accompanist interaction – undermines the integrity of professional formation and reinforces tendencies toward a formalized approach to mastering conducting technique. The purpose of the article is to identify the key principles of Agnesa Anatoliivna Miroshnykova's choral conducting school in the context of modern choirmaster training, particularly through an analysis of the organization of integrated instruction, the role of the accompanist within the structure of choral conducting education, and the development of independent musical thinking and interpretative individuality among students. The study demonstrates that Agnesa Anatoliivna Miroshnykova's long-term work at the Department of Choral Conducting of the I. P. Kotlyarevsky Kharkiv National University of Arts shaped a professional environment in which intellectual breadth, a high level of ethical culture, and professional rigor in pedagogical interaction are organically combined. It is substantiated that the effectiveness of her school was ensured by the integration of music-theoretical training with specialized practice, a principled rejection of mechanical imitation, and reliance on auditory control and meaningful score analysis. Particular emphasis is placed on the accompanist's role

as a full participant in the educational process; the methodological approaches to interaction with the accompanist foster a leadership position in students, along with capacities for self-correction and responsibility for interpretative outcomes. The scientific novelty of the study lies in the specification of the pedagogical principles of A. A. Miroshnykova's school as a holistic mechanism for the professional formation of the conductor-choirmaster, which can be productively applied in contemporary professional training programs.

Keywords: Agnesa Anatoliivna Miroshnykova, choral conducting pedagogy, choral school, choirmaster, professional training, conducting methodology, choral score reading, accompanist.

Постановка проблеми. Сторічний ювілей від дня народження Агнеси Анатоліївни Мірошнікової (1926–2026) актуалізує увагу до питання, яке для диригентсько-хорової освіти залишається принциповим: що саме робить педагогічну школу справді дієвою, а її результати – тривалими й відтворюваними в наступних поколіннях фахівців. Ідеться не лише про збереження пам'яті про визначну постать, а про осмислення практичних механізмів формування хормейстера як професіонала, здатного поєднати музично-теоретичне мислення, вокально-хорову культуру, диригентську техніку та організацію хорового звучання.

У сучасній освітній практиці ця проблема загострюється через фрагментарність підготовки: нерідко зберігається розрив між теоретичними дисциплінами й спеціальними курсами, а взаємодія диригентського класу з вокальною та концертмейстерською складовими не завжди є узгодженою. Як наслідок, майбутній диригент може опановувати окремі навички без їхнього зведення в цілісний професійний інструментарій, що підсилює ризик механічного наслідування та формального засвоєння техніки.

За таких умов звернення до досвіду Агнеси Анатоліївни Мірошнікової набуває не тільки біографічного, а й методологічного значення. Проблематика полягає у тому, щоб на основі її педагогічної практики конкретизувати принципи комплексного виховання диригента-хормейстера, визначити їхню результативність і окреслити можливості використання цих підходів у сучасних програмах фахової підготовки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика становлення та розвитку харківської диригентсько-хорової традиції, а також її інституційного підґрунтя у системі вищої мистецької освіти висвітлена у праці Н. А. Белік-Золотарьової, де окреслено традиції кафедри хорового диригування й професійне середовище, в межах якого формувалися провідні виконавсько-педагогічні орієнтири [1]. Інституційний вимір цієї традиції конкретизовано в дослідженні Н. А. Белік-Золотарьової та ін., у якому

підкреслено синтез теорії та практики як принцип організації навчання й умову формування цілісної фахової компетентності диригента [4; 5]. У такій перспективі діяльність Агнеси Анатоліївни Мірошникової постає як один із стрижневих чинників професійної тягlosti кафедри.

Безпосередньо методичні пріоритети та результативність диригентської педагогіки А. А. Мірошникової осмислено в статті А. К. Мартинюка, де простежено її вплив на динаміку розвитку Харківської хорової школи й акцентовано увагу на продуктивності педагогічних установок у формуванні диригента-хормейстера [2]. Ширший теоретичний контекст для такого аналізу розглянуто у дисертації А. К. Мартинюка, в якій узагальнено еволюцію диригентсько-хорових шкіл України ХХ – початку ХХІ століття та окреслено закономірності розвитку теорії і практики диригентської освіти [3]. Це дозволяє співвіднести харківський досвід із загальноукраїнськими тенденціями й точніше визначити специфіку педагогічного стилю Агнеси Анатоліївни.

Водночас особливу цінність для дослідження мають першоджерельні методичні праці Агнеси Анатоліївни Мірошникової, які фіксують внутрішню логіку її педагогічної системи та пропонують конкретні механізми формування професійних якостей диригента. У рекомендаціях «Виховання професійних якостей диригента-хормейстера в класі хорового диригування» окреслено пріоритет розвитку самостійного мислення, слухового контролю та інтерпретаційної індивідуальності студента як основи професійної зрілості [6]. Дослідження «Про роботу концертмейстера у класі хорового диригування» розкриває модель педагогічної взаємодії, у якій концертмейстер виступає активним співучасником навчального процесу, а не лише технічним супроводом, що має принципове значення для виховання керівної позиції диригента та його відповідальності за виконавський результат [7]. Методичні матеріали щодо читання хорових партитур у концертмейстерському класі деталізують практичні аспекти партитурного опрацювання й формування навичок роботи з музичним текстом як передумови професійної надійності майбутнього хормейстера [8].

Отже, наявні дослідження й методичні джерела достатньо повно відтворюють інституційний контекст харківської диригентсько-хорової традиції та ключові риси педагогічної системи Агнеси Анатоліївни Мірошникової. Водночас потребує подальшого уточнення питання цілісної взаємодії диригентського класу, хорового практикуму, вокальної складової та концертмейстерського компоненту як єдиного педагогічного механізму, що забезпечує не лише технічну підготовленість, а й стильову культуру, інтерпретаційну самостійність і професійну етику майбутнього хормейстера.

Метою статті є наукове осмислення педагогічної спадщини Агнеси Анатоліївни Мірошникової (1926–2026) та визначення ключових принципів

2(22)
2026

СУСПІЛЬСТВО ТА
НАЦІОНАЛЬНІ
ІНТЕРЕСИ

ISSN 3041-1572 Online

її диригентсько-хорової школи у контексті сучасної підготовки хормейстерів, зокрема через аналіз організації комплексного навчання, ролі концертмейстера, розвитку самостійного музичного мислення й інтерпретаційної індивідуальності здобувачів освіти.

Виклад основного матеріалу. Як ми вже зазначили попередньо, у 2026 році виповнюється 100 років від дня народження видатного українського хорового педагога – Агнеси Анатоліївни Мірошникової (1926–2026), постаті, чия професійна діяльність стала знаковою для розвитку диригентсько-хорової педагогіки в Україні. Її науково-педагогічний і мистецький доробок посідає особливе місце в історії національної музичної освіти, а сформована нею школа хорового диригування вирізняється стійкою традицією, безперервністю професійно-педагогічного досвіду та високим рівнем професійної культури.

Сто років із дня народження окреслюють символічну межу – між історичною пам'яттю та живою педагогічною традицією, що й до сьогодні визначає рівень фахової підготовки хормейстерів. Саме в цьому вимірі особливо показовою є багаторічна діяльність Агнеси Анатоліївни Мірошникової на кафедрі хорового диригування Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського, з якою вона була пов'язана майже шістьдесят років. За цей час її диригентський клас став осередком формування професійної еліти українського хорового й симфонічного виконавства, педагогіки та музично-театрального мистецтва.

Випускники Агнеси Анатоліївни Мірошникової посіли провідні позиції в системі вищої мистецької освіти, філармонічному та театральному середовищі України. Серед них – народні артисти України Ю. Янко – директор Харківської обласної філармонії, художній керівник Академічного симфонічного оркестру, Г. Касьяненко – учасник чоловічого вокального квартету «Гетьман», заслужені діячі мистецтв України Ю. Кулик – проректор, завідувач кафедри хорового диригування, художній керівник студентського хору Харківського державного інституту мистецтв у 1970–1990 роки, В. Бахарев – завідувач кафедри хорового диригування, ректор Донецької консерваторії (1986–1997), Н. Белік-Золотарьова – кандидатка мистецтвознавства, завідувачка кафедри хорового оперно-симфонічного диригування, головний хормейстер оперної студії ХНУМ імені Івана Котляревського, В. Красноскулов, І. Палкін – відомий симфонічний диригент, професор Національної музичної академії України імені Петра Чайковського, С. Прокопов – професор кафедри хорового та оперно-симфонічного диригування ХНУМ імені І. Котляревського (усі професори), Д. Морозов – оперно-симфонічний та хоровий диригент, О. Кошман – завідувач відділу хорового диригування Харківського державного музичного ліцею, Я. Сорочук –

головний диригент Харківського академічного театру музичної комедії, заслужена артистка України В. Осипенко, заслужений працівник культури України І. Бідак, кандидати мистецтвознавства В. Бойко – доцент кафедри хорового диригування та сольного співу Харківської державної академії культури, О. Васильєва, лауреати і дипломанти Всеукраїнського конкурсу хорових диригентів Є. Гундер, Є. Панков, О. Фартушка – доктор філософії, доцент кафедри хорового та оперно-симфонічного диригування ХНУМ імені І. Котляревського, декан виконавсько-музикознавчого факультету ХНУМ імені І.П. Котляревського, керівник народного художнього колективу хору «Весняні голоси» Харківського обласного палацу дитячої та юнацької творчості, відомі хорові диригенти В. Бриліант, Н. Грозенок, І. Дяденко, С. Кобзев, В. Конарев, О. Копачевська, М. Крупкін, В. Мутін, Ю. Пелєвіна, С. Письменна, О. Попова, Г. Рильцова, О. Рильцов, М. Сидоров, О. Смирнов, Ф. Сокол, І. Фарафонова та інші.

Феномен педагогічної успішності професора Агнеси Анатоліївни Мірошникової, полягає насамперед у поєднанні рідкісного педагогічного хисту з фундаментальною, багатовимірною освітою, здобутою в Харківській і Київській консерваторіях. Її глибока ерудиція та універсальність професійного досвіду – педагога, диригента, піаніста, вокаліста, музикознавця – органічно відповідали природі хорового диригування як однієї з найскладніших і найбільш синтетичних музичних спеціальностей.

Варто відмітити, що парадигма «музиканта-універсала», актуальна для сучасної культури, у цьому випадку має конкретний професійний зміст. Диригент – не лише організатор, здатний «створити» власний інструмент – хор, а й вихователь колективу, що потребує цілеспрямованого формування художніх навичок і духовно-ціннісних орієнтирів [4, с.71]. Такий рівень роботи передбачає знання хорової та загально-музичної літератури, гармонії й сольфеджіо, володіння інструментом і голосом, а також компетентність у педагогіці, психології, словесній культурі – літературі та поезії. Важливо, щоб керівник хору мав не лише «що» сказати інтерпретацією, а й «як» це здійснити – через емоційно-вольовий імпульс, міміку та головний професійний «код» спілкування з колективом – мануальну техніку, спрямовану на вплив не на звучання як таке, а на виконавців як на живий людський ресурс [5, с.37].

Підґрунтя цієї універсальності в Агнеси Анатоліївни Мірошникової було закладене надзвичайно рано – уже в дитячі роки виразно проявилися винятковий слух і пам'ять, природні вокальні дані, тонке відчуття музичної інтонації та артистичність, що згодом органічно поєдналися в її диригентській і педагогічній манері. Визначальною стартовою ланкою стала Дитяча музична школа № 1 м. Харкова, куди її привели батьки – Фаїна Андріївна та Анатолій Сергійович. Саме там майбутня диригентка навчалася у Р. С. Рогозіної

(фортепіано) та Є. А. Конопльової (хоровий клас) – педагогів, які своєчасно розпізнали потенціал учениці й спрямували його розвиток. Цей період став першою системною сходинкою її професійного формування – тут закладалися дисципліна виконавця, стійка мотивація до музичного пізнання, культура звукового мислення та первинні основи інтерпретаційного підходу.

Випробування воєнного часу лише посилили внутрішню зібраність і працездатність: після визволення міста Агнеса Анатоліївна екстерном завершила музичне училище за двома спеціальностями – фортепіано (Л. І. Фаненштиль) і диригування (В. А. Комаренко). Її яскраві вокальні здібності були настільки очевидними, що керівниця вокального відділу Є. В. Казарезова запрошувала її до свого класу й орієнтувала на продовження навчання у вокальному напрямі.

Подальший етап підтвердив масштаб обдарування – у консерваторські роки вона опанувала фах фактично в «подвійному форматі»: 1943–1948 – фортепіанний факультет (клас Л. І. Фаненштиля), 1948–1952 – хорове диригування (клас К. М. Греченка). Паралельно розпочалася практична робота в оперній студії Харківської консерваторії – як хормейстера й концертмейстера, що забезпечило раннє входження в оперний синтетичний жанр і професійну взаємодію з диригентською традицією.

Наступним ключовим періодом стало навчання в аспірантурі Київської консерваторії на факультеті оперно-симфонічного й хорового диригування – у класі композитора й фольклориста, заслуженого діяча мистецтв України професора М. І. Вериківського. Саме тут повною мірою проявився подвійний вектор її професійності – виконавський і науковий: робота з хором, симфонічним оркестром, солістами оперної студії, концертні виступи, зокрема у співпраці із заслуженою академічною капелюю України «Думка», поєднувалися з дослідницькою діяльністю, результатом якої став захист у 1956 році кандидатської дисертації «Хорова творчість К. Г. Стеценка».

Повернення до Харківської консерваторії було знаковим і для інституційної історії кафедри – А. А. Мірошникова стала першим кандидатом мистецтвознавства у її складі. Вона забезпечувала цілісний цикл професійної підготовки – диригування, читання хорових партитур, «Хороведення», «Хорова література», «Методика викладання хорових дисциплін». Як мислячий і натхненний музикант-педагог, вона демонструвала не лише високі результати, а й здатність до оновлення навчального процесу – через творче переосмислення змісту дисциплін і їхню узгодженість у єдиній системі фахового становлення диригента-хормейстера.

У комплексній підготовці студентів-хормейстерів Агнеса Анатоліївна Мірошникова послідовно вибудовувала цілісну систему, у якій теоретична база працювала безпосередньо на спеціальну практику. Вона підкреслювала

необхідність тісного зв'язку дисциплін музично-теоретичного циклу (гармонії, сольфеджіо, аналізу музичних творів) із спеціальними предметами (хоровим класом, сольним співом). Важливою умовою результату вважала узгодженість педагогічних впливів, насамперед взаємодію керівника хору та викладача вокалу, коли формування диригента відбувається як єдиний процес.

Професійна й організаційна активність А. А. Мірошникової особливо виразно проявилася у 1970-х роках. У цей період вона очолювала кафедру хорового диригування, підтримувала студентську наукову роботу, брала участь у діяльності хорового товариства та працювала з хором учителів Харкова. Її колеги й учні відзначали широту ерудиції, аналітичний тип мислення, а також художню багатогранність, що дозволяла однаково переконливо працювати з хоровою фактурою, оперною сценою та симфонічною драматургією. Оцінки сучасників фіксували важливу рису: для розвитку хорового мистецтва потрібні педагоги широкого профілю, здатні вільно орієнтуватися в різних жанрових сферах, і Агнеса Анатоліївна Мірошникова належала саме до такого типу.

Накопичений виконавський досвід і результати педагогічної практики Агнеса Анатоліївна узагальнила в науково-методичних працях. Її наукові інтереси охоплювали проблематику розвитку українського хорового мистецтва, хорової педагогіки та інтерпретації. Доробок представлений різними жанрами: дослідженнями творчості К. Г. Стеценка та його диригентської діяльності, статтями про оперно-хорові й кантатно-ораторіальні жанри, методичними рекомендаціями щодо організації комплексного виховання хормейстерів у музичному закладі, матеріалами про роботу концертмейстера в диригентському класі, навчальними програмами з диригування і читання хорових партитур, а також фаховими рецензіями на хорові концерти та оперні постановки.

Для А. А. Мірошникової визначальним було сформувати в учня професійний інструментарій диригента, не підміняючи його власну інтерпретаційну волю зовнішнім нав'язуванням стилю. Тому вона принципово не підтримувала модель прямого наслідування, яка часто зводить розвиток мануальної техніки до механіки рухів замість формування осмисленої дії. Її підхід спирався на розвиток самостійного мислення, ініціативи та внутрішнього слуху, а техніка розумілася як похідна від стилю, форми й драматургії твору.

Агнеса Анатоліївна Мірошникова належала до небагатьох педагогів-хормейстерів, які послідовно підкреслювали визначальну роль концертмейстера у формуванні молодого диригента. Добре знаючи специфіку цієї професії, Агнеса Анатоліївна тривалий час очолювала напрям концертмейстерської підготовки, розвинула його традиції та забезпечила кадрову

2(22)
2026

ISSN 3041-1572 Online

СУСПІЛЬСТВО ТА
НАЦІОНАЛЬНІ
ІНТЕРЕСИ

опору для диригентського класу. Підготовлені в її класі концертмейстери – Л. Н. Маргаріус, І. М. Приходько, Г. О. Саламатова – стали зразком високої фахової культури. Важко переоцінити їхній вклад у підготовку диригентсько-хорових кадрів, у роботу в класах диригування і в хоровому класі.

У диригентському класі А. А. Мірошникова застосовувала систему методичних прийомів, вибудованих у партнерстві з концертмейстером. Одним із ключових прийомів було виконання партитури за диригентським жестом здобувача освіти, навіть у разі, коли це навмисно відходило від очікуваної логіки авторського письма. Така педагогічна ситуація робила помилку видимою, змушувала майбутнього диригента чути наслідок власного жесту й відповідати за нього. Якщо студент не фіксував проблеми, Агнеса Анатоліївна Мірошникова зупиняла роботу й переводила увагу в площину усвідомлення: чи задовольняє результат і що саме в ньому не переконує. Цим формувалася здатність до самокорекції та аналітичного мислення, а також позиція керівника, який організовує виконання, а не пасивно підлаштовується під концертмейстера.

Інший прийом був спрямований на розвиток швидкості реакції та самоконтролю. За попередньої домовленості концертмейстер міг допустити неточність у тексті, а студент мав своєчасно відреагувати й зберегти керування процесом. Такий спосіб роботи дисциплінував слух, загострював увагу до партитури та вчив диригента діяти в умовах реальної виконавської непередбачуваності.

Так, Агнеса Анатоліївна репрезентувала інтелектуальну педагогічну традицію, у межах якої диригентська майстерність розглядалася як похідна від культурного кругозору та здатності мислити стильовими категоріями. Вона послідовно розвивала в студентів уявлення про музичні та виконавські стилі, наголошуючи на потребі слухового досвіду й системного «накопичення звучання». Тому заняття з диригування та читання хорових партитур виходили за межі формальної програми. Здобувач освіти, опановуючи певний твір, отримував імпульс до ширшого занурення в авторський світ через інші композиції й тематичні добірки, що розкривало стиль як цілісну систему мислення.

Хочемо наголосити, що навчання у класі професора А. А. Мірошникової було невіддільним від виховання особистості та формування етичної позиції музиканта. Педагогічна взаємодія вибудовувалася через культуру спілкування, повагу до гідності студента й аргументованість суджень. Агнеса Анатоліївна Мірошникова не використовувала підвищеного тону як інструмента впливу. Вона досягала переконливості силою доказу, точністю аналізу та вмінням вести дискусію так, щоб вимогливість не перетворювалася на тиск. Її стиль роботи поєднував енергію, гумор і простоту контакту, що створювало в класі атмосферу внутрішньої свободи й відповідальності.

Педагогічні настанови А. А. Мірошникової відзначалися точністю й образністю, але ніколи не принижували. Зауваження щодо надмірного використання переднього плану жесту, вона переводила у практичну рекомендацію, нагадуючи про виразність погляду й доцільність стриманої пластики. Для Агнеси Анатоліївни культура диригента включала не лише техніку, а й смак, внутрішню зібраність, охайність і сценічну дисципліну. Вона сама демонструвала ці якості як норму професійної поведінки й послідовно формувала їх у студентів.

Високі моральні стандарти Агнеси Анатоліївни Мірошникової були не формальністю, а практикою. Її оцінки сприймалися як авторитетні, тому що поєднували об'єктивність, принциповість і конструктивність. Критика завжди залишалася предметною, зауваження – конкретними, а аналіз – професійно вивіренним. Особливе ставлення Агнеси Анатоліївни було й до самого процесу викладання. Вона сприймала урок як етичне зобов'язання перед учнем і професією, а втрачений час – як втрачений шанс розвитку. Саме ця педагогічна відповідальність і безкомпромісна відданість професії, сформували етичний стрижень її школи та визначають її як взірць для майбутніх педагогів.

Висновки. Проведений аналіз дає підстави стверджувати, що Агнеса Анатоліївна Мірошникова (1926–2026) є однією з ключових постатей української диригентсько-хорової педагогіки, чия діяльність поєднала виконавський, науковий і методичний виміри та сформувала стійку професійну традицію в системі національної музичної освіти. Столітній ювілей дає підстави побачити найважливіше – її педагогічна традиція не завершилася разом із епохою, а продовжує працювати в сучасній підготовці хормейстерів.

Визначальною ознакою школи А. А. Мірошникової є інституційний масштаб впливу, підтверджений багаторічною працею на кафедрі хорового диригування ХНУМ імені І. П. Котляревського та широким колом випускників, які реалізувалися у філармонічному, театральному й освітньому середовищі України. Професійні траєкторії її учнів засвідчують, що сформований нею підхід забезпечував підготовку диригента як універсального фахівця, здатного працювати в різних жанрових і організаційних умовах.

Методична система Агнеси Анатоліївни Мірошникової ґрунтується на інтеграції музично-теоретичної підготовки зі спеціальними дисциплінами, пріоритеті аналітичного мислення, внутрішнього слуху та інтерпретаційної самостійності. Її педагогічна позиція спрямована на формування професійного інструментарію студента без нав'язування зовнішньої стилістичної моделі, що запобігає механічному наслідуванню й стимулює індивідуальний творчий розвиток.

Особливу цінність становить увага А. А. Мірошникової до ролі концертмейстера як повноправного учасника освітнього процесу та використання

методичних прийомів, що розвивають самоконтроль, відповідальність за результат і здатність керувати виконавською взаємодією. Водночас її педагогічна практика невіддільна від виховання особистості музиканта, культури професійного спілкування та високих етичних стандартів викладача, які формують етичний стрижень школи й зберігають значення як взірць для наступних поколінь педагогів.

У роботі над оперними сценами, творами кантатно-ораторіального жанру, в яких оркестрова партія мала самостійне значення, Агнеса Анатоліївна рекомендувала здійснити її аналіз, виявити її драматургічну роль, окремо попереднє опрацювати з концертмейстером, у процесі виконання диригувати виключно на оркестровій основі. Такий підхід формував у студентів цілісне бачення музичного процесу, здатність керувати багаторівневою виконавською взаємодією та закладав підвалини професійної зрілості диригента, орієнтованого на масштабні вокально-симфонічні форми.

Література:

1. Белік-Золотарьова Н. А. Сузір'я майстрів: кафедра хорового диригування. *Pro Doma Mea : нариси*. Харків, 2007. С. 100–123.
2. Мартинюк А. К. Диригентська педагогіка професора А. Мірошникової у динаміці розвитку Харківської хорової школи. *Молодь і ринок*. 2020. № 6–7 (185–186). С. 152–156. DOI: 10.24919/2308-4634.2020.225787.
3. Мартинюк А.К.. Теорія і практика диригентсько-хорової школи в Україні ХХ – початку ХХІ століття : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01. Переяслав, 2021. 40 с.
4. Прокопов С. М., Белік-Золотарьова Н. А. Кафедра хорового диригування: синтез теорії та практики. *Зоряний час університету мистецтв. Нариси : до 95-річчя утворення Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського / ред.-упоряд. Г. І. Ганзбург*. Харків : ТОВ «С. А. М.», 2012. С. 70–94.
5. Прокопов С. М. Комплексний підхід до роботи над твором у класі хорового диригування. *Диригентсько-хорова освіта : синтез теорії та практики : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 2–3 листопада 2023 р. Харків : ТОВ «Планета-Прінт», 2023. С. 34–39.*
6. Мірошникова А. А. Виховання професійних якостей диригента-хормейстера в класі хорового диригування : методичні рекомендації. Київ, 1993. 16 с.
7. Мірошникова А. А. Про роботу концертмейстера у класі хорового диригування : методичні рекомендації. Київ, 1990. 20 с.
8. Мірошникова А. А. Читання хорових партитур у концертмейстерському класі : методичні рекомендації з курсу «Концертмейстерський клас». Харків, 1988. 20 с.

References:

1. Bielik-Zolotarova N. A. (2007) Suziria maistriv: kafedra khorovoho dyryhuvannia [Constellation of masters: the choral conducting department]. *Pro Doma Mea: Narisy*, Kharkiv, pp. 100–123. (in Ukrainian)
2. Martyniuk A. K. (2020) Dyryhentska pedahohika profesora A. Miroshnykovoi u dynamitsi rozvytku Kharkivskoi khorovoi shkoly [Conducting pedagogy of Professor A. Miroshnykova in the dynamics of the Kharkiv choral school development]. *Molod i rynek*, vol. 6–7, no. 185–186, pp. 152–156. <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2020.225787> (in Ukrainian)

3. Martyniuk Anatolii Kyrilovych (2021) Teoriia i praktyka dyryhentsko-khorovoi shkoly v Ukraini XX – pochatku XXI stolittia [Theory and practice of the choral conducting school in Ukraine of the 20th – early 21st century] (Doctoral Thesis Abstract), Pereiaslav. (in Ukrainian)

4. Prokopov S. M., Bielik-Zolotarova N. A. (2012) Kafedra khorovoho dyryhuvannia: syntez teorii ta praktyky [The choral conducting department: synthesis of theory and practice]. Zoriani chas universytetu mystetstv. Narysy do 95-richchia utvorennia Kharkivskoho natsionalnoho universytetu mystetstv imeni I. P. Kotliarevskoho, Kharkiv: S. A. M., pp. 70–94. (in Ukrainian)

5. Prokopov S. M. (2023) Kompleksnyi pidkhid do roboty nad tvorom u klasi khorovoho dyryhuvannia [A comprehensive approach to working on a musical piece in the choral conducting class]. Proceedings of the Dyrhentsko-khorova osvita: syntez teorii ta praktyky (Ukraine, Kharkiv, November 2–3, 2023), Kharkiv: Planeha-Print, pp. 34–39. (in Ukrainian)

6. Miroshnykova A. A. (1993) Vychovannia profesiinykh yakosti dyryhenta-khormeistera v klasi khorovoho dyryhuvannia [Development of professional qualities of a conductor-choirmaster in the choral conducting class]. Kyiv. (in Ukrainian)

7. Miroshnykova A. A. (1990) Pro robotu kontsertmeistera u klasi khorovoho dyryhuvannia [On the work of the accompanist in the choral conducting class]. Kyiv. (in Ukrainian)

8. Miroshnykova A. A. (1988) Chytannia khorovykh partytur u kontsertmeisterskomu klasi [Reading choral scores in the accompanist class]. Kharkiv. (in Ukrainian)